

ევროკავშირი
საქართველოსთვის
The European Union for Georgia

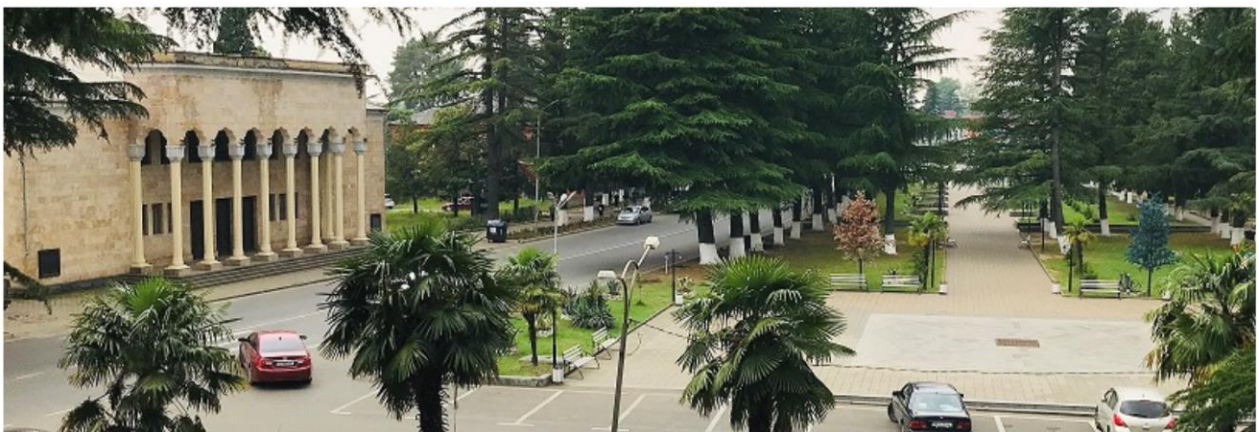

პროექტი

„გურიის, იმერეთისა და რაჭა -ლეჩხუმის სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების საერთო ფორუმი სახელმწიფო მმართველობის რეფორმის საგზაო რუკის მონიტორინგისთვის“

საჯარო მმართველობის რეფორმის გატარების
პროცესში მოსახლეობის საჭიროებათა შეფასების
ანგარიში

ლანჩხუთის მუნიციპალიტეტი

2021

ანგარიში
საჯარო მმართველობის რეფორმის გატარების
პროცესში მოსახლეობის საჭიროებათა შეფასების
შესახებ

ლანჩხუთის მუნიციპალიტეტი

ეს პუბლიკაცია შექმნილია ევროკავშირის მხარდაჭერით.
მის შინაარსზე სრულად პასუხისმგებელია იმერეთის მხარის მეცნიერთა
კავშირი „სპექტრი“ და შესაძლოა, რომ იგი არ გამოხატავდეს
ევროკავშირის შეხედულებებს.

შინაარსი

შესავალი	3
საჭიროებათა კვლევის მიზანი და მეთოდოლოგია	3
კვლევის სოციალურ-დემოგრაფიული მახასიათებლები	4
კვლევის ძირითადი შინაარსი	5
გამჭვირვალობა	5
ეფექტიანობა	8
ინკლუზიურობა	10
დასკვნა და რეკომენდაციები	11

შესავალი

საჯარო მმართველობის რეფორმის წარმატებით განხორციელება ფუნდამენტურ როლს თამაშობს საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრაციის გზაზე და წარმატებული განვითარებისა და მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლების უმთავრეს წინაპირობას წარმოადგენს. რეფორმის მიმდინარეობისას მოქალაქეთა მონაწილეობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში აღნიშნული რეფორმის წარმატების საწინდარია, რაც უზრუნველყოფს არა მარტო ქვეყნის დემოკრატიული, ღია და კარგი მმართველობის დანერგვას, არამედ ზრდის მოსახლეობის ნდობას პოლიტიკური სისტემების მიმართ და აძლიერებს მიღებული გადაწყვეტილებების ლეგიტიმურობას.

COVID-19-ის ვირუსით გამოწვეულმა პანდემიამ კიდევ უფრო ნათლად გამოკვეთა საჯარო მმართველობის რეფორმის ჯეროვნად გატარების აუცილებლობა, განსაკუთრებით კი ელექტრონული მმართველობის დანერგვის მიმართულებით, რაც შესაძლებლობას მისცემს მოქალაქეებს, დისტანციურად, მარტივად და ოპერატიულად, ყოველგვარი დამატებითი ბიუროკრატიული პროცედურის გარეშე გააცნონ საკუთარი პრობლემები და საჭიროებები ადგილობრივ ხელისუფლებას და შესძლონ მათი გადაჭრა.

ადგილობრივ დონეზე, საჯარო მმართველობის რეფორმის ეფექტიანი განხორციელების ხელშეწყობის მიზნით, კულტურულ-ჰუმანიტარული ფონდი „სოხუმი“ მეწარმე ქალთა ფონდთან და იმერეთის მხარის მეცნიერთა კავშირ „სპექტრთან“ პარტნიორობით ახორციელებს პროექტს „გურიის, იმერეთისა და რაჭა-ლეჩხუმის სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების საერთო ფორუმი საჯარო მმართველობის რეფორმის საგზაო რუკის მონიტორინგის მიზნით“, რომელიც მხარდაჭერილია ევროკავშირის მიერ.

პროექტის ფარგლებში, ლანჩხუთის მუნიციპალიტეტში, „ლანჩხუთის საინფორმაციო ცენტრმა“ და „საქართველოს სასოფლო დარბაზმა“ ერთობლივი ძალისხმევით ჩატარეს ადგილობრივი მოსახლეობის საჭიროებათა კვლევა, რომელიც მოიცავდა როგორც რაოდენობრივ კომპონენტს, ასევე, ადგილობრივ ექსპერტებთან ჩაღრმავებულ ინტერვიუებს და საზოგადოების, თვითმმართველობის წარმომადგენლების მონაწილეობით გამართულ ფოკუს-ჯგუფებს. კვლევით განხორციელდა ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ მოქალაქეებისთვის გაწეული მომსახურების ეფექტიანობის, გამჭვირვალობის და ინკლუზიურობის ხარისხის შეფასება და მოქალაქეთა საჭიროებების შესწავლა უკეთესი მომსახურების მისაღებად.

საჭიროებათა კვლევის მიზანი და მეთოდოლოგია

2021 წლის მაის-ივნისში პროექტის „გურიის, იმერეთისა და რაჭა-ლეჩხუმის სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების საერთო ფორუმი სახელმწიფო მმართველობის რეფორმის საგზაო რუკის მონიტორინგისთვის“ ფარგლებში, ლანჩხუთის მუნიციპალიტეტში, საქართველოს სასოფლო დარბაზისა და ლანჩხუთის საინფორმაციო ცენტრის მიერ ჩატარდა მოქალაქეთა საჭიროებების კვლევა.

აღნიშნული კვლევა მიზნად ისახავს მოქალაქეთა საჭიროებების განსაზღვრას, ადგილობრივი თვითმმართველობის მიერ მოქალაქეებისთვის გაწეული მომსახურების შეფასებას ეფექტიანობის, გამჭვირვალობისა და ინკლუზიურობის კუთხით და მიღებული მონაცემების საფუძველზე კონკრეტული რეკომენდაციების შემუშავებას.

კვლევის მეთოდოლოგია: საჭიროებათა კვლევაში გამოყენებული იყო რაოდენობრივი და თვისებრივი მეთოდების კომბინაცია. რაოდენობრივი მონაცემების შესაგროვებლად წინასწარ შემუშავდა ანკეტა/კითხვარი. თვისებრივი მასალები შეგროვდა ფოკუს-ჯგუფებისა და ჩაღრმავებული ინტერვიუს ფორმატით.

შერჩევის ერთეულში მოხვდა ლანჩხუთის მუნიციპალიტეტის ქალაქის ზონა და 53 სოფელი.

რაოდენობრივი მონაცემების შესაგროვებლად ანკეტირებით გამოიკითხა 160 რესპონდენტი. სეგრეგაციით მიღებული მონაცემებით გამოკითხულთა 58,75% ქალია, 41,25% მამაკაცი.

თვისებრივი მონაცემების შეგროვებისას, ფოკუს-ჯგუფების ფორმატში მონაწილეობდა 19 ადამიანი, ხოლო პირისპირ ინტერვიუს ტექნიკით გამოიკითხა 4 სხვადასხვა მიმართულების ექსპერტი.

მონაცემთა საბოლოო ანალიზის პროცესში გამოყენებულ იქნა რაოდენობრივი და თვისებრივი მასალების კონსოლიდაცია. სულ გამოკითხვაში, როგორც რაოდენობრივ, ასევე თვისებრივ სეგმენტში, ჩართული იყო 183 რესპონდენტი.

კვლევის სოციალურ-დემოგრაფიული მახასიათებლები

სოციალურ-დემოგრაფიული მახასიათებლების მიხედვით კვლევის სამიზნე ჯგუფს წარმოადგენდნენ სხვადასხვა ასაკობრივი კატეგორიის მოქალაქეები: რაოდენობრივი მონაცემების მიხედვით 18-დან 34 წლამდე კატეგორიაში მოხვდა გამოკითხულთა 23,75%; რესპონდენტთა ნახევარზე მეტი, ანუ 54,38% აღმოჩნდა 34-დან 65 წლამდე კატეგორიაში, ხოლო 65 წელს ზევით კატეგორიამ შეადგინა 21,88%.

რესპონდენტებს შორის არიან სოციალურად დაუცველი პირები, მრავალშვილიანი და მართხელა მშობლები, შშმ ბავშვების მშობლები, პედაგოგები, მეწარმეები, თემის ლიდერები, პენსიონერები, ახალგაზრდები, ადგილობრივი ექსპერტები თვითმმართველობის საკითხებში და სხვ. რაც ზრდის შესაძლებლობას, რომ აღნიშნული სამიზნე ჯგუფების საჭიროება და შეფასებები მოხვდეს კვლევის საერთო ანალიზში.

გამოკითხულთა უმრავლესობას, ანუ 75%-ს, განსაკუთრებული სოციალური სტატუსი არა აქვს, 13,13% სოციალურად დაუცველია, 7,5% მრავალშვილიანია და 4,38% - იძულებით გადაადგილებული პირი.

რაც შეეხება რესპონდენტთა **ოჯახურ მდგომარეობას**, 56,25% დაქორწინებულია, 25% - დაუქორწინებელი, 10,63% - ქვრივი და 8,13% - განქორწინებული.

განათლების მიხედვით, გამოკითხულთა 35,63% უმაღლესი განათლებითაა, 37,5% პროფესიული/ კოლეჯის განათლებით, ხოლო 21,25%-ს საშუალო განათლება აქვს. კვლევაში მონაწილე არასრული საშუალო განათლების მქონე რესპონდენტთა რიცხვმა 5,63% შეადგინა.

რესპონდენტთა **დასაქმების სტატუსის** მიხედვით, გამოკითხვაში ჩართული პირების საერთო რაოდენობის 31,88% თვითდასაქმებულია, 21,13% - პენსიონერი, საჯარო მოხელეთა რაოდენობამ 14,38% შეადგინა. უმუშევართა რიცხვი 13,75%-ია, ხოლო 10% საბიუჯეტო ორგანიზაციაში მუშაობს. სხვა სამსახური აქვს 3,28%-ს და 2,25% სტუდენტი, ან მოსწავლეა.

აღსანიშნავია, რომ გამოკითხულთა 37,5%-ისთვის **ოჯახის ყოველთვიური შემოსავალი** 101-500 ლარის ფარგლებშია, რაც არსებულ საბაზრო პირობებში ერთმნიშვნელოვნად დაბალი შემოსავალია. 22,5%-ისთვის აღნიშნული შემოსავალი 501-900 ლარის ფარგლებში მერყეობს; 13,13%-ს 901 ლარზე მეტი აქვს; 3,75% აცხადებს, რომ 100 ლარზე ნაკლებს გამოიმუშავებს, ხოლო 23,13%-მა ინფორმაციის გაცემისგან თავი შეიკავა.

კვლევის ძირითადი შინაარსი

გამჭვირვალობა

თვითმმართველობის საქმიანობის გამჭვირვალობის შეფასებისთვის საინტერესოა მოსახლეობის ინფორმირებულობის ხარისხი საჯარო მმართველობის რეფორმაზე. გამოკითხვით მიღებული რაოდენობრივი მონაცემებით ირკვევა, რომ რესპონდენტთა უდიდეს ნაწილს, 58,75%-ს, საჯარო მმართველობის რეფორმის შესახებ ინფორმაცია არა აქვს. არაინფორმირებულთა კატეგორიაში 57,45% ქალია და 42,55% - მამაკაცი. 28,13%-მა დაადასტურა, რომ ნაწილობრივ ფლობს ინფორმაციას, მხოლოდ 13,13% თვლის, რომ საჯარო მმართველობის რეფორმაზე სრულად ინფორმირებულია. მონაცემთა გაფილტვრით მიღებული მონაცემები ნათელს ხდის, რომ რეფორმაზე არაინფორმირებული მოქალაქეების 24,5% საშუალო განათლებითაა, 21,3% - უმაღლესი განათლებით.

საყურადღებოა, რომ პენსიონერთა დიდი ნაწილი (33%) არ არის ინფორმირებული რეფორმაზე, რის შესაძლო მიზეზად ინტერნეტის გამოყენებისთვის საჭირო უნარების არქონა სახელდება. კიდევ უფრო საყურადღებოა, რომ არაინფორმირებულთა კატეგორიაში ახალგაზრდების მნიშვნელოვანი ნაწილიც (29,2%) მოხვდა. ამ მოსაზრებას თვისებრივი მონაცემებიც ადასტურებს.

„რატომღაც, ეს საკითხი არ არის ახალგაზრდების ინტერესის სფერო, მე, მაგალითად, საერთოდ არაფერი ვიცი ამის შესახებ. ალბათ, უნდა დავაინტერესოთ ახალგაზრდები“ - სოფელში მცხოვრები ახალგაზრდა ქალი (ფოკუს ჯგუფი).

გამოკითხულები არაინფორმირებულობაზე პასუხისმგებელ სუბიექტად თვითმმართველობას მიიჩნევენ და აღნიშნული ხარვეზის გამოსასწორებლად სწორად შემუშავებული სტრატეგიის საჭიროებაზე მიაჩნებიან.

„თუ ხედავ, რომ არ აინტერესებს, უნდა დააინტერესო. ადგილობრივი თვითმმართველობა - ხალხია! შენ მისი წარმომადგენელი ხარ. თუ რამე ხალხისთვის გააკეთე, უნდა მიიტანო შენს მოქალაქეებამდე და დააინტერესო“ - თვითდასაქმებული ქალი (ფოკუს ჯგუფი).

საჯარო მმართველობის რეფორმაზე ინფორმაციის მიღების წყაროზე საუბრისას რესპონდენტთა 55,3% აცხადებს, რომ ინფორმაციას ახლობლისგან, სოციალური ქსელით, გაზეთით იღებს. 18,1% აღნიშნავს, რომ ინფორმაცია მიიღო ტელევიზიით; 9,4% მიაჩნდება, რომ არასამთავრობო ორგანიზაციებისგან, ან ხელისუფლებასთან შეხვედრაზე გაიგო აღნიშნული ინფორმაცია. 6,3%-ისთვის ინფორმაციის წყარო მუნიციპალიტეტის ვებგვერდია. მიღებული მონაცემებიდან საყურადღებოა ის ფაქტი, რომ სუსტია არასამთავრობო ორგანიზაციების როლი ინფორმირების საკითხში. ასევე სასიგნალო ინფორმაციაა, რომ გასააქტიურებელია მუნიციპალიტეტის ვებგვერდის მუშაობა.

რამდენად შეცვლის არსებულ მოცემულობას და გააუმჯობესებს თუ არა საჯარო მმართველობის რეფორმა მომსახურების ხარისხს, ამ საკითხზე 60,6%-ს ჯერ კიდევ არა აქვს ჩამოყალიბებული პასუხი. 30,6% უფრო დამაჯერებელ პოზიციას ინარჩუნებს და ცალსახად ადასტურებს, რომ აღნიშნული რეფორმით შესაძლებელია მომსახურების გაუმჯობესება. ნიჭილისტური დამოკიდებულება შეიმჩნევა 6,3%-ის მხრიდან. 2,5% - ცალსახად ინარჩუნებს რადიკალურ პოზიციას და მიიჩნევს, რომ ვერანაირი საჯარო რეფორმა ვერ შეცვლის მომსახურების ხარისხს.

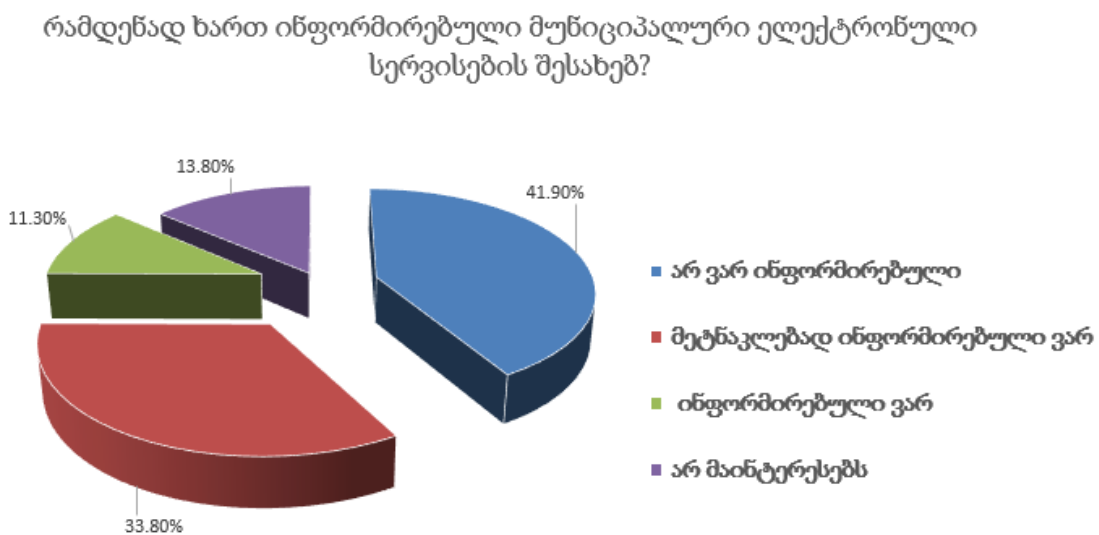
თვისებრივი მასალები უფრო ნათელს ხდის მოქალაქეთა პოზიციებს: *„პირველ რიგში, უნდა ჩამოყალიბდეს კვალიფიციური გუნდი, რომელიც პროფესიულ დონეზე მოემსახურება მოქალაქეებს. აღნიშნული რეფორმა თუ სწორად და კარგად გატარდა, რა თქმა უნდა,*

გააუმჯობესებს მოქალაქეებისთვის მომსახურების მიწოდებას“ - მრავალშვილიანი დედა (ფოკუს ჯგუფი).

“საჯარო მმართველობის რეფორმა მიზნად ისახავს საჯარო მოხელის პროფესიულ ზრდას, იმავდროულად, მან უნდა მიაწოდოს მოქალაქეებს სწორი ინფორმაცია. მოსახლეობის ინფორმირება თან უნდა ახლდეს ამ პროცესს. მაგრამ, ჩემი აზრით, დღესდღეობით ნელ-ნელა მიმდინარეობს ეს რეფორმა და არ არის საჭირო შედეგი“ - ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელი (ფოკუს ჯგუფი).

ისინი, ვისაც სჯერა რეფორმით მიღებული პოზიტიური შედეგების, ცალსახად მიანიშნებენ, რომ მუნიციპალიტეტმა სერვისებზე სრულ და დროულ ინფორმირებაზე უნდა გააკეთოს აქცენტი (21,3%). მოწყვლადი ჯგუფების მომსახურების ზრდა და საჯარო მოხელეთა ცოდნისა და უნარების ამაღლება მნიშვნელოვნად მიაჩნია 14,4%-ს. საყურადღებოა, რომ მიღებული პასუხებით, 33,1%-მა საერთოდ არ იცის, რაზე უნდა გაკეთდეს აქცენტი, რაც, შესაძლოა, უკავშირდებოდეს მათ არაინფორმირებულობას, ან ნიჰილისტურ განწყობას მსგავსი საკითხებისადმი. მიღებული მაჩვენებელი ცხადყოფს ამ კატეგორიასთან ინფორმირების კუთხით მუშაობის გაძლიერების აუცილებლობას.

მოსახლეობის ინფორმირებულობა მუნიციპალიტეტის ელექტრონული მომსახურების თაობაზე: რაოდენობრივი კვლევით მიღებული მონაცემები პირდაპირ მიანიშნებს, რომ ელექტრონული მომსახურების შესახებ ინფორმაცია ჯერ კიდევ ვერ მისწვდა მოქალაქეთა მნიშვნელოვან ნაწილს, რაც განპირობებულია ისეთი თვალსაჩინო მიზეზებით, როგორცაა დაბალი ინტერნეტიზაცია მუნიციპალიტეტის პერიფერიულ ნაწილში, ასევე ინტერნეტით სარგებლობისთვის საჭირო უნარების არქონა მოსახლეობაში. შესაბამისად, ზედმეტ კითხვებს არ აჩენს მიღებული მონაცემები, რომლის თანახმადაც მუნიციპალიტეტის ელექტრონული სერვისების შესახებ ინფორმირებულია გამოკითხულთა მხოლოდ 11,3%. აღნიშნულ მონაცემს მნიშვნელოვნად აბალანსებს მომდევნო მაჩვენებელი, რომლის თანახმადაც 33,8% ნაწილობრივ ინფორმირებულია. საკითხი „არ აინტერესებს“ 13,8%-ს და საერთოდ არ არის ინფორმირებული 41,9% (დიაგრამა N1).

ნახ.1. მუნიციპალური ელექტრონული სერვისებით ინფორმირებულობა.

საინტერესოა ფილტრაციით მიღებული ასაკობრივი სეგრეგაცია, სადაც იკვეთება, რომ არაინფორმირებულთა დიდი ნაწილი (55,2%) საშუალო ასაკისაა, 32,8% პენსიონერია და 11,9% - ახალგაზრდა. მიღებული შედეგები ნათელს ხდის, რომ ინფორმირებულობის ხარისხის გასაზრდელად თითქმის ყველა ასაკობრივ ჯგუფთან მუშაობაა საჭირო.

თვისებრივი მონაცემები კიდევ უფრო ამყარებს მიღებულ მაჩვენებელს. რესპონდენტები მიიჩნევენ, რომ ინფორმირება ყველასთვის გასაგები, გამარტივებული ფორმით უნდა ხდებოდეს, ყველა კატეგორიის მოწყვლადობის ხარისხის გათვალისწინებით.

„პროგრამების მოძიება ბევრმა პენსიონერმა საერთოდ არ იცის, ბევრს ინტერნეტი მხოლოდ ფეისბუქით სარგებლობისთვის აქვს. გამოდის, რომ ეს კატეგორია უნდა დარჩეს ინფორმაციის მიღმა. სანამ ასწავლი, მანამდე უშუალო კონტაქტია საჭირო“ - მარტოხელა დედა (ფოკუს-ჯგუფი).

„ჩემი აზრით, ინფორმაციის მიწოდება მოსახლეობისთვის საერთოდ არ ხდება. ინფორმირებულია მხოლოდ ის, ვინც საჯარო სამსახურშია“ - ინდემეწარმე ქალი (ფოკუს-ჯგუფი).

თვისებრივი ინფორმაციის ანალიზი საკითხის პოზიტიურ პროფილსაც წარმოაჩენს. ფოკუსური დისკუსიების მონაწილეები ელექტრონული მომსახურების სისტემის აქტიური მომხმარებლებიც არიან და აღნიშნული სერვისის ღირსებებზე აკეთებენ აქცენტს. თუმცა აქვე უნდა აღინიშნოს, ეს კატეგორია ან საჯარო მოხელეა, ან დასაქმებულია ისეთ სფეროში, რომლისთვისაც ელექტრონული მომსახურება სამუშაოს ნაწილია.

„შემიძლია ჩემი სოფლის დეპუტატს, რწმუნებულს მივწერო რაც მინდა, ისინი ვალდებულნი არიან, რომ პასუხი გამცენ, ეს სისტემა კარგადაა დანერგული, პასუხის არგაციმის შემთხვევაში წითლდება ველი“ - არასამთავრობო ორგანიზაციის წარმომადგენელი (ფოკუს-ჯგუფი).

„კარგია, ზოგადად, როცა ელექტრონულად ხდება ყველაფერი. არ გიწევს მისვლა-მოსვლა, ლოდინი. ზოგავ დროს, ენერჯიას. სახლიდან შეგიძლია ყველაფრის გაკეთება. პრობლემა ის არის, რომ სოფლებში ინტერნეტი არ არის, და კიდევ ასაკოვან მოსახლეობას არა აქვს ის უნარები, რომ ელექტრონულად დაწეროს წერილი“ - სოციალური კაფეს დამფუძნებელი (ფოკუს-ჯგუფი).

მუნიციპალიტეტის ელექტრონული სერვისების თაობაზე **ინფორმაციის წყაროდ გამოკითხულთა უმრავლესობა (55,3%)** ასახელებს „ახლობელს“, „გაზეთს“, „ფეისბუქს“. 22,6% ამბობს, რომ მისი ინფორმაციის წყარო მუნიციპალიტეტის ვებგვერდია.

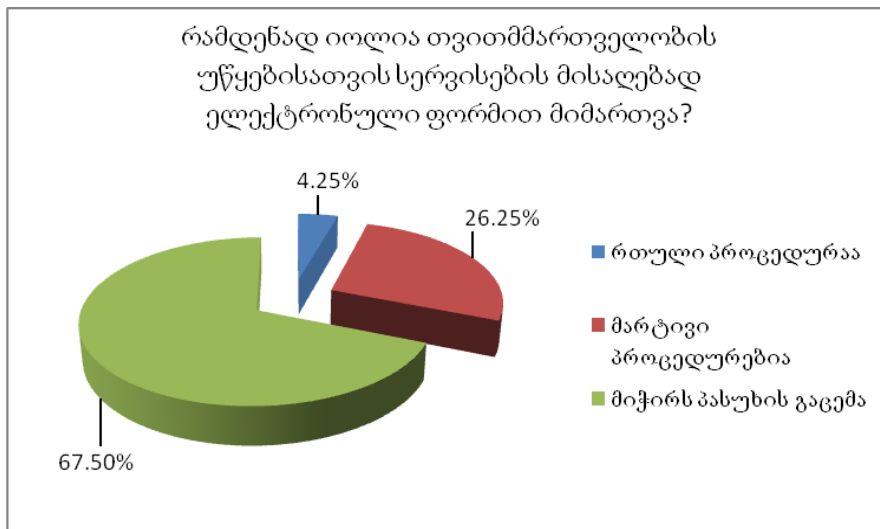
საინტერესო დეტალებს გვაცნობს მომდევნო შეკითხვებიდან მიღებული მონაცემები, თუ **რომელ სერვისებს უფრო იყენებს მოსახლეობა**: მოსარგებლეთა 8,9% აფიქსირებს, რომ ვაკანსიებთან დაკავშირებით უსარგებლია ელექტრონული მომსახურებით. მხოლოდ მცირე ნაწილი სარგებლობს საბიუჯეტო პროგრამებით; ელექტრონული პეტიციით მოსარგებლე 3,7%-ია. საკრებულოს გადაწყვეტილებების, შესყიდვების ანგარიშების შესახებ ინფორმაციის მისაღებად ელექტრონული სივრცე მოქალაქეთა უმნიშვნელო ნაწილს გამოუყენებია.

რა უნდა გაკეთდეს რეფორმის ხელშესაწყობად, აღნიშნულ კითხვას რესპონდენტთა 21,3% პასუხობს, რომ მნიშვნელოვანია მუნიციპალიტეტმა სერვისების თაობაზე მოსახლეობის სრულ და დროულ ინფორმირებას მიაღწიოს. 14,4%-ს მნიშვნელოვნად მიაჩნია მოწყვლადი ჯგუფების მომსახურების ზრდა. იგივე მაჩვენებელი (14,4%) ადასტურებს, რომ საჯარო მოხელეთა ცოდნის და უნარების ამაღლებაა საჭირო.

გამოკითხვიდან ირკვევა, რომ რესპონდენტები, რომლებიც ელექტრონული სერვისებიდან ყველაზე ხშირად იყენებენ მერიის ფეისბუქგვერდს, 9,4%-ია. მუნიციპალიტეტის ოფიციალური ვებგვერდით სარგებლობს 8,1%. თუმცა, გამოჩნდა, რომ გამოკითხულთა აბსოლუტური უმრავლესობა (71,9%) ამ სერვისებს არ იყენებს, რაც ინფორმირებულობის მაჩვენებელს დაბლა სწევს და ამ კუთხით არსებული მომსახურების გაუმჯობესების აუცილებლობაზე მიანიშნებს.

ეფექტიანობა

ელექტრონული სერვისებით მოსარგებლეთა რაოდენობა და მათ მიერ მიღებული მომსახურების შეფასება მნიშვნელოვანწილად განსაზღვრავს საჯარო მმართველობის ეფექტიანობის ხარისხს. გამოკითხვით მიღებული მონაცემებით ირკვევა, რომ რესპონდენტთა 67,5%-ს არ გამოუყენებია **მიმართვის ელექტრონული ფორმა**, შესაბამისად, ვერ შეაფასებს, რამდენად ადვილია მისი მოხმარება. 26,25% თვლის, რომ მარტივია; 4,25%-ის აზრით კი რთულია. ასაკის მიხედვით ელექტრონული სერვისების გამოყენება რთულად მიაჩნიათ საშუალო ასაკის გამოკითხულებს (60%). ასევე რთულია მომსახურების მიღება საპენსიო ასაკის ადამიანების უმრავლესობისთვის (30%), (ნახ.2).

ნახ.2. თვითმმართველობის უწყებისათვის სერვისების მისაღებად ელექტრონული ფორმით მიმართვა.

თვითმმართველობის მუშაობა, ეფექტიანობის თვალსაზრისით, მოსახლეობის საჭიროებათა კვლევას უნდა ეყრდნობოდეს. კვლევის მასალებით, მუნიციპალიტეტში საჭიროებათა კვლევების მხოლოდ ცალკეული მაგალითები არსებობს, რომელსაც სამოქალაქო ორგანიზაციები ატარებენ: „კვლევის/ანალიზის პრაქტიკა არსებობს, ძირითადად არასამთავრობო/სამოქალაქო ორგანიზაციების მიერ განხორციელებული“ - თვითმმართველობის ექსპერტი, ინტერვიუ.

სხვა მოსაზრებებით, „მომსახურების ეფექტიანობა განისაზღვრება კმაყოფილების ხარისხის კვლევით, რომელსაც არ ატარებენ მუნიციპალიტეტები და ეყრდნობიან მხოლოდ იმ ინფორმაციას, რასაც იღებენ თემში, ან კონკრეტულ ადმინისტრაციულ ერთეულებში მერის წარმომადგენლების მიერ ანგარიშის წერის პროცესში“. „ეს კი არ არის კვლევისა და ანალიზის პრაქტიკა, ამ ცნებების სრულფასოვანი გაგების თვალსაზრისით“ - ადგილობრივი ექსპერტი, ინტერვიუ.

კვლევის ექსპერტების საერთო პოზიცია იყო, რომ კვლევა და ანალიზი რთული აკადემიური საკითხებია და „კარგი იქნება თუ აღნიშნულ საკითხებზე თვითმმართველობა პირდაპირ დაიქირავებს შესაბამის პროფესიონალებს, ან იმუშავებს შესაბამისი გრანტის მოძიებაზე, რათა თავისივე ადამიანური რესურსებით მოახერხოს სოციალური ჯგუფების კვლევა და ანალიზი“.

ფოკუს-ჯგუფის დისკუსიების მონაწილეებიც მიიჩნევენ, რომ ამ კუთხით მუნიციპალიტეტში არსებული პრაქტიკა სუსტია: „მე ეჭვი მეპარება, საერთოდ თუ ხდება მოქალაქეების საჭიროებების შესწავლა. მაშინ მოსახლეობაში გამოკითხვა უნდა ტარდებოდეს“ - ინდემწარმე, ფოკუს-ჯგუფი.

რესპონდენტები მოსახლეობასთან აქტიურ კომუნიკაციაზე და მის პოზიტიურ შედეგზე ახდენენ ფოკუსირებას. მაგალითად, სოფლის პროგრამების საჯარო განხილვები:

„იქ ხდება საჭიროებების წამოყენება სხვადასხვა ჯგუფის მიერ და მოტანა თვითმმართველობამდე. მსჯელობენ, რომელი პროგრამა შეიძლება დაფინანსდეს. შემდეგ ხმათა უმრავლესობით მიიღება საბოლოო გადაწყვეტილება“ - მუნიციპალიტეტის მერიის თანამშრომელი (ინტერვიუ).

განსხვავებული შეფასებებიც გამოიკვეთა, რომლის მიხედვით, სოფლის კრებები წარმომადგენლობითი არაა და მაშინც კი, როცა არის და საერთო პრიორიტეტიც დასახელდა, პრაქტიკაში სულ სხვა პროექტი განხორციელდა.

კვლევა წარმოაჩინა, რა პერიოდულობით, რა სიხშირით მიმართავენ მოქალაქეები ადგილობრივ ხელისუფლებას ელექტრონულად. **ბოლო ერთი წლის მანძილზე რესპონდენტთა 73,13%-ს არ მიუმართავს** მუნიციპალიტეტის სამსახურის ხელმძღვანელისთვის ელექტრონულად, 20%-ს საერთოდ არ ჰქონია ინფორმაცია ამის შესახებ და მხოლოდ 6,88%-მა მიმართა.

მოსახლეობა მუნიციპალიტეტს, უპირატესად, პირად საკითხებზე მიმართავს. საგულისხმოა, რომ ყველაზე ხშირად მუნიციპალიტეტს მოქალაქეები მიმართავენ ჯანდაცვის და მედიკამენტების საკითხზე-23,5%, სოციალური/ფულადი დახმარებისთვის -16,7%, ცნობის ასაღებად -11,1%, მიწის გაფორმებისთვის - 9,3%.

გამოკითხვით ირკვევა, რომ მუნიციპალიტეტის მერიის მომსახურების ხარისხით რესპონდენტთა 59,38% კმაყოფილია; სოციალური სტატუსის მქონეთაგან, მერიის მომსახურებით ყველაზე მეტად უკმაყოფილო სოციალურად დაუცველებია (30%).

საკრებულოს მომსახურების ხარისხის შეფასებისას სურათი დაახლოებით იგივეა.

აღსანიშნავია, რომ ადმინისტრაციულ ერთეულებში მერის წარმომადგენელთა სერვისების ხარისხით გამოკითხულების 60,63%-ია კმაყოფილი. ძალიან კმაყოფილია 10%. უკმაყოფილოა 21.88% და ძალიან უკმაყოფილოა 7,5%.

რაოდენობრივი მონაცემებით ნათელი ხდება, რესპონდენტების აზრით, მუნიციპალიტეტში რომელი სამიზნე ჯგუფის საჭიროებებია გათვალისწინებული ყველაზე მეტად. გამოკითხულთა 27,5%-ის შეფასებით, მუნიციპალიტეტი მთლიანად მოსახლეობის საჭიროებებს ითვალისწინებს; 18,7% მიიჩნევს, რომ ბავშვების, ახალგაზრდების საჭიროებებია ყველაზე კარგად გათვალისწინებული; შშმ პირთა მიმართ განსაკუთრებულ დამოკიდებულებას ამჩნევს 11,4%; მრავალშვილიანი ქალების დაცვას ასახელებს 10,4%; ხოლო 9,3%-ის აზრით, სპეციალურ საჭიროებათა გათვალისწინება ნაკლებად ხდება.

საჭიროებების გათვალისწინების კუთხით ახალგაზრდები განსაკუთრებულ გულისტკივილს გამოთქვამენ და მიიჩნევენ, რომ სამუშაო ადგილების არქონა, პროფესიული დასაქმების ნაკლები პერსპექტივები ამ სამიზნე ჯგუფის საჭიროებებს ამძაფრებს. პენსიონერების აზრით, აუცილებელია 80 წელს გადაცილებული, შრომისუნარდაქვეითებული კატეგორიისთვის თუნდაც ერთჯერადი დახმარებების პროგრამების დანერგვა. სპეციფიკური ჯგუფების ჩამონათვალში სახელდება მარტოხელა დედები, ძალადობის მსხვერპლი ქალები, რომელთა მიმართ პასუხისმგებლობა მუნიციპალიტეტში მათი საჭიროების საპასუხო პროგრამით უნდა იყოს გამოხატული. „ბევრი რამ არის გასათვალისწინებელი, არც კვლევა ტარდება, არც საჭიროებები ვიცით“ - მრავალშვილიანი დედა (ფოკუს-ჯგუფი).

გამოიკვეთა სერიოზული გამოწვევები რეფორმის წარმატების გზაზე. ეს ეხება დეცენტრალიზაციის თემას. კვლევის ექსპერტების კრიტიკა დაიმსახურა ქონების მართვის კუთხით არსებულმა მდგომარეობამ: „მუნიციპალიტეტის ქონება უპატრონოა, პარტახდება და, შესაბამისად, კიდევ უარესდება მისი მდგომარეობა. ის სასწრაფოდ უნდა გადაეცეს მუნიციპალიტეტებს, ანუ ყველაფერი, რაც არის კონკრეტული მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე, ან უნდა იყოს ადგილობრივი მოსახლეობის, ან მუნიციპალიტეტის საკუთრება. არაფერში არ სჭირდება და ვერც მართავს თბილისიდან, რომელიღაც საძოვარს ან შენობას, კონკრეტული სამინისტრო“ - ადგილობრივი ექსპერტი, ინტერვიუ.

სიღრმისეული ინტერვიუს ექსპერტები გამოთქვამენ გულისტკივილს იმის გამო, რომ თვითმმართველობას არსებული მოცემულობით არა აქვს სრულფასოვანი თვითმმართველი ინსტიტუტის ხასიათი. „თუ არ მოხდება უფლებების და ქონების დეცენტრალიზაცია, დროთა განმავლობაში ასეთი ტიპის თვითმმართველობა დაკარგავს არსებით ფუნქციას და აცდება ევროპული ქარტიის მიერ აღიარებულ ღირებულებებს და ფასეულობებს თვითმმართველობის საკითხებთან დაკავშირებით“ - თვითმმართველობის ექსპერტი, ინტერვიუ.

რიგითი მოქალაქეებიც და ექსპერტებიც ერთსულოვანნი არიან საკითხში, რომ თვითმმართველობის იგნორირება სოციალურად დაუცველის სტატუსის განსაზღვრისას, აზარალებს პროცესების სამართლიანობის პრინციპს. ხელს უშლის, რომ ადამიანებზე ზრუნვამ რეალური სახე მიიღოს: „სოციალურად დაუცველის სტატუსის მინიჭება განისაზღვრება კონკრეტული ფორმულით, რომელიც არ ითვალისწინებს ადამიანურ მდგომარეობას“, „აქ განსაკუთრებული მიმართება უნდა გაკეთდეს“, „ვინ უკეთ იცის კონკრეტულ სოფელში, ვინ როგორ ცხოვრობს, ჯანდაცვისა და სოციალური დაცვის სამინისტრომ თუ აღნიშნულ სოფელში მერის წარმომადგენელმა ან იმ სოფლის მაჟორიტარმა დეპუტატმა სოფლის საკრებულოში“ - თვითმმართველობის ექსპერტი.

ინკლუზიურობა

მუნიციპალიტეტის საქმიანობაში ინკლუზიურობის ინდიკატორს მოქალაქეთა ჩართულობა განსაზღვრავს, რომელიც გულისხმობს შესაბამისი ანგარიშგების პროცესის დანერგვას და სისტემატურ თანამშრომლობას მოსახლეობასთან. რამდენად აცნობიერებენ ადგილობრივი საჯარო მოხელეები მოქალაქეთა ჩართულობის მნიშვნელობას: რესპონდენტთა 43,13%-ს ამ კითხვაზე პასუხი არა აქვს. საგულისხმოა, რომ აღნიშნული მონაცემებით, მოსახლეობის დიდ ნაწილს საერთოდ არა აქვს ნაფიქრი თვითმმართველობის საქმიანობაში თანამონაწილეობის მნიშვნელობაზე. 28,13% თვლის, რომ მოქალაქეებთან თანამშრომლობით შექმნილი პროგრამების მნიშვნელობას მუნიციპალიტეტი მხოლოდ ნაწილობრივ აცნობიერებს. 15,63%-ის პოზიციით, საერთოდ ვერ აცნობიერებს; მხოლოდ 13,13% ფიქრობს, რომ მუნიციპალიტეტს გათავისებული აქვს მოქალაქეთა თანამონაწილეობის პრინციპით აგებული და შექმნილი თვითმმართველობის მნიშვნელობა. აღნიშნული მონაცემი იმდენად მცირეა, რომ მოქალაქეთა საერთო განწყობის შესაცვლელად მუნიციპალიტეტის მხრიდან მეტი ინიციატივების განხორციელების აუცილებლობა იკვეთება. მნიშვნელოვანია ასევე, საჯარო მოხელეებში შესაბამისი ცოდნისა და კომპეტენციის ამაღლება მოქალაქეთა ჩართულობის ვალდებულებაზე პასუხისმგებლობის გასაზრდელად.

კვლევაში ჩართული ექსპერტების აზრით, მოქალაქეთა დაინტერესება, მათი ჩართულობის მაღალი მაჩვენებელი უნდა დაეფუძნოს თვითმმართველობის მხრიდან შეთავაზებულ მრავალფეროვან წამახალისებელ ფორმატს, რათა მოსახლეობას არჩევანის საშუალება მიეცეს.

რაოდენობრივ გამოკითხვაში რესპონდენტების 47% ერთმნიშვნელოვნად მიანიშნებს, რომ მუნიციპალიტეტში მოქალაქეთა ჩართულობის წასახალისებლად მნიშვნელოვან გარემოს ქმნის ადგილობრივი ბიუჯეტის განხილვის პროცესი, სადაც მოსახლეობა პროცესში ჩართვის სრული უფლებით სარგებლობს. 20,5%-ის აზრით, მოქალაქეთა ინიციატივების განხილვა ასევე მნიშვნელოვნად ზრდის მათი ჩართულობის მაჩვენებელს. 15,9% - პრიორიტეტების შერჩევაში მონაწილეობა; 9,1% - მუნიციპალური პროგრამების შემუშავებაში ჩართვა; 6,8% - მონაწილეობა საჭიროებათა იდენტიფიცირების პროცესში.

გამოკითხვა ადასტურებს, რომ მოქალაქეთა აქტიურობის ტენდენცია ნაკლებად იკვეთება. გამოკითხულთა 67,9% პირდაპირ აცხადებს, რომ არ მიუღია მონაწილეობა არანაირ ღონისძიებაში. მხოლოდ 13,2%-მა გამოიყენა ანგარიშის მოსმენის ფორმა. კიდევ უფრო

მინიმალურია იმ რესპონდენტთა რიცხვი, რომელთაც მონაწილეობა მიიღეს დასახლების კრებაში (3,2%). 2,5% ესწრებოდა გენდერული თანასწორობის საბჭოს სხდომას.

მიღებულ მონაცემებს ადასტურებს სიღრმისეული ინტერვიუს მასალებიც: *„ეფექტურობის ხარისხი განისაზღვრება მოქალაქეების აქტიურობით და ჩართულობით. ამჟამად სახეზეა მოსახლეობის არაორგანიზებულობა და ნიჰილიზმის დიდი დოზა - „მინც არაფერი შეიცვლება“. ეს ყველაფერი ხელს უშლის მათ ჩართულობას და შედეგად სახეზეა“ - ადგილობრივი ექსპერტი.*

ნიჰილიზმი და საზოგადოებაში არსებული „არაფერი შეიცვლება“ განწყობა იკვეთება ფოკუსური გამოკითხვით მიღებულ ინფორმაციებშიც.

რესპონდენტთა პასუხებით (კითხვა - „რომელი მიმართულებით მიგაჩნიათ საჭიროდ ადგილობრივი ხელისუფლების ადამიანური და ფინანსური რესურსების მეტი მიმართვა“), ირკვევა, რომ ყველაზე მეტი რესპონდენტი (18,4%) ისურვებდა ძალისხმევას მიმართვას ჯანდაცვის საკითხებზე. ასევე, თანაბრად სურს სოციალური დახმარებისა და ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარებისკენ რესურსების მიმართვა 13,8%-ს, საგზაო ინფრასტრუქტურაზე მიუთითებს 12,5%, კანალიზაციის მოწესრიგებაზე - 9,5%, მიუსაფარი ცხოველების მართვაზე - 6,8%.

კვლევით გამოიკვეთა ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციების როლი რეფორმის წარმატებაში. როგორც ჩანს, საზოგადოებაში სსო-ს მიმართ დამოკიდებულება ძალიან განსხვავებულია. არის სკეპტიციზმი და უნდობლობა და, ამის პარალელურად, აღიარება, რომ მათ შეუძლიათ ხელი შეუწყონ კანონით განსაზღვრული ღონისძიებების განხორციელებას, გააძლიერონ ესა თუ ის მიმართულება: *„ამ ორგანიზაციებს შეუძლიათ, ჩამოიარონ და მოსახლეობას უთხრან, რომ მათ აქვთ შესაძლებლობა, გამოიყენონ ესა თუ ის ელექტრონული სერვისი, დაესწრონ სხდომებს, ჩამოაყალიბონ დასახლების საერთო კრებები, მონაწილეობა მიიღონ პეტიციის ფორმირებაში და ასევე სამოქალაქო ბიუჯეტირებაში. ზუსტად ის თემები უნდა წამოწიონ წინ, რომელიც შესაძლებელია კანონმდებლობით არსებობდეს, თუმცა არ არსებობს იმის გამო, რომ არ მიაჩნია ხელისუფლებას, რომ ეს საჭიროა, ხოლო მოსახლეობამ ეს არ იცის“ - თვითმმართველობის ექსპერტი, ინტერვიუ.*

არასამთავრობო სექტორის თვითმმართველობასთან თანამშრომლობა ეფექტურად მიაჩნია გამოკითხულების 45%-ს; 42,5%-ის აზრით - არც ისე; 8,1% ფიქრობს, რომ ძალიან ეფექტურია, და მხოლოდ 4,4% ფიქრობს, რომ საერთოდ არაა ეფექტური.

საინტერესო ხედვები დაფიქსირდა კერძო სექტორთან კოოპერაციის საკითხზე. ითქვა, რომ მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე კომერციითა და კერძო ბიზნესით დაკავებული ადამიანები არ მონაწილეობენ მუნიციპალიტეტის მართვაში. ამ დროს მათი გადასახადების ხვედრითი წილი ადგილობრივ ბიუჯეტში გაცილებით მეტია, ვიდრე სხვა სოციალური ფენების. *„ეს აზიანებს და არასრულფასოვანს ხდის მუნიციპალიტეტის პოლიტიკურ და სოციალ-ეკონომიკურ ლანდშაფტს“ - ადგილობრივი ექსპერტი, ინტერვიუ.*

„კერძო სექტორი არაორგანიზებულია და ბიზნესის გარდა სხვა ინტერესი არა აქვს, საზოგადოებრივ აქტივობებს არ ავლენს. არადა, მათი სიტყვა ხშირად გადამწყვეტი იქნება ადგილობრივ დონეზე გადაწყვეტილებების მიღებაში“ - თვითმმართველობის ექსპერტი, ინტერვიუ.

დასკვნა და რეკომენდაციები

კვლევის შედეგების ანალიზმა ცხადყო, რომ ლანჩხუთის მუნიციპალიტეტში საჯარო მმართველობის რეფორმა შედარებით ნელი ტემპით ხორციელდება. გამოიკვეთა, რომ რეფორმის შესახებ ინფორმირების კუთხით ჯერ კიდევ მთელი რიგი აქტივობებია

გასატარებელი. საჭიროა სათანადო ძალისხმევა მოქალაქეთა დაინტერესებისთვის; სხვადასხვა წამახალისებელი ღონისძიებების განხორციელება.

კვლევის მონაცემთა ანალიზით ცხადი გახდა, რომ ინფორმაციის წყაროდ სოციალურ ქსელს უფრო მეტი ადამიანი ასახელებს, ვიდრე ვებგვერდს. შესაბამისად, უნდა გაიზარდოს ვებგვერდის დატვირთვა და სიცოცხლისუნარიანობა.

ყურადსაღებია ფაქტი, რომ ელექტრონული სერვისების მისაღებად საზოგადოების მნიშვნელოვანი ნაწილი ვერ ფლობს საჭირო უნარებს. მუნიციპალური ელექტრონული სერვისების გამოყენების ძირითადი მიზნები ონლაინ ვაკანსიების ძიების, ადგილობრივი თვითმმართველობის პოლიტიკური თანამდებობის პირებისა და საჯარო მოხელეების საკონტაქტო ინფორმაციის მიღების და საბიუჯეტო სახსრების განაწილების ნახვის სურვილია.

კვლევაში გამოიკვეთა პოზიტიური მიგნებები: მუნიციპალიტეტის მერიის, საკრებულოსა და ადმინისტრაციულ ერთეულებში მერის წარმომადგენლების მომსახურებით მოსახლეობის უმრავლესობა კმაყოფილია. ამ პოზიციას თანაბრად გამოხატავს ყველა ასაკობრივი სეგმენტი.

მომსახურების ეფექტიანობის საკითხში გამოიკვეთა პრინციპული დამოკიდებულება დეცენტრალიზაციის საკითხისადმი: გამოწვევები რეალური დეცენტრალიზაციის კუთხით ნეგატიურ გავლენას ახდენს საჯარო მმართველობის რეფორმის ხელშესახებ შედეგებზე, მოქალაქეების მიმართ ზრუნვის ეფექტიანი პოლიტიკის განხორციელებაზე. გამოწვევას წარმოადგენს საჭიროებათა კვლევების სუსტი პრაქტიკა, რის გამოც მუნიციპალური პროგრამები ზოგჯერ ვერ პასუხობენ არსებულ საჭიროებებს.

კვლევით გამოიკვეთა, რომ რიგი ადგილობრივი საჯარო მოხელეებისა მოქალაქეთა ჩართულობის ვალდებულებას მნიშვნელოვნად არ მიიჩნევენ.

მუნიციპალიტეტში მოქალაქეთა ჩართულობა უმეტესად ხდება სამოქალაქო ბიუჯეტის განხილვის პროცესში. აქ, ძირითადად, იგულისხმება მონაწილეობითი ბიუჯეტირების პრაქტიკა, რომელიც დაინერგა 2019 წელს და მის შესახებ მოსახლეობა კარგად არის ინფორმირებული. მოქალაქეები მეტნაკლებად ჩართულნი არიან პრიორიტეტების განხილვის, საჭიროებათა იდენტიფიცირების პროცესში (სოფლის მხარდაჭერის პროგრამები).

ლანჩხუთში სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები მუშაობენ, ამის შესახებ იცის მოსახლეობამ და ითვლება, რომ მათ დიალოგს ხელისუფლებასთან აქვს გარკვეული ეფექტი. გამოიკვეთა კერძო სექტორის, როგორც ანგარიშგასაწევი სამოქალაქო აქტორის პოტენციალი.

რეკომენდაციები

ადგილობრივ ხელისუფლებას:

➤ მნიშვნელოვანია, მუნიციპალიტეტში შეიქმნას სათანადო კომუნიკაციის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა საჯარო მმართველობის რეფორმაზე მოსახლეობის ინფორმირების მიზნით, რომლის შესრულებაში უნდა ჩაერთონ საჯარო მოხელეები, მერის წარმომადგენლები, ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციები, მედია და სხვა აქტორები;

➤ მნიშვნელოვანია საჯარო მოხელეთა ცოდნისა და უნარების ამაღლება მოსახლეობასთან კომუნიკაციისა და მონაწილეობის საკითხებში, საჭიროებათა კვლევების ორგანიზაციაში;

➤ აუცილებელია ადგილობრივმა ხელისუფლებამ იზრუნოს მოსახლეობისთვის (განსაკუთრებით საშუალო და უფროსი ასაკობრივი კატეგორიის მოქალაქეების) ელექტრონული სერვისების გამოსაყენებლად საჭირო ცოდნითა და უნარ-ჩვევებით აღჭურვაზე; ასევე მოახდინოს მუნიციპალიტეტის მთელი ტერიტორიის ინტერნეტ-ქსელით დაფარვის ლობირება შესაბამის სამთავრობო და კერძო სტრუქტურებთან.

➤ მუნიციპალიტეტმა მეტი ყურადღება უნდა მიაქციოს ისეთი სოციალური ჯგუფების, როგორცაა ქალები, ოჯახური ძალადობის მსხვერპლები და განსაკუთრებული საჭიროების მქონე სხვა ჯგუფების მოთხოვნილებათა გათვალისწინებას და საბიუჯეტო პროგრამებში ასახვას.

➤ მნიშვნელოვანია ხელისუფლებამ ხელი შეუწყოს სამოქალაქო ბიუჯეტირების პრაქტიკის გამრავალფეროვნებას, მოსახლეობის ყველა სეგმენტის ჩართულობის გასაზრდელად.

ცენტრალურ ხელისუფლებას:

➤ მნიშვნელოვანია შესწავლილ იქნას ყველა გამოწვევა, რაც არსებობს ადგილობრივ დონეზე საჯარო მმართველობის რეფორმის იმპლემენტაციაში, განსაკუთრებით დეცენტრალიზაციის სტრატეგიის განხორციელების კუთხით. საჭიროა პერმანენტული დიალოგი ადგილობრივ სტრუქტურებთან, რათა მოხდეს რეალური და არა ფორმალური დეცენტრალიზაციის განხორციელება, მომიჯნავე უწყებებთან უფლებამოსილებების რეალური გამიჯვნა, მოქალაქეების ინტერესებიდან გამომდინარე, თვითმმართველობის როლის გაზრდა სოციალური პოლიტიკის განხორციელებაში.

არასამთავრობო ორგანიზაციებს:

➤ თვითმმართველობასთან თანამშრომლობის პროცესში სამოქალაქო ორგანიზაციებმა ყურადღება უნდა გაამახვილონ არაფორმალურ განათლებაზე, ლობირებასა და ადვოკატირებაზე საჯარო მმართველობის რეფორმის განხორციელების ხელშეწყობისთვის; უფრო მეტად ჩაერთონ მოქალაქეთა ინფორმირების კამპანიაში - ელექტრონული სერვისების გამოყენების პოპულარიზებისთვის.